

SCRIEREA ȘI CONSOLIDAREA FÂȘIILOR DE BAMBUS ÎN CHINA

De-a lungul timpului, în China, cuvântului scris i s-a acordat mereu o importanță mai mare decât celui grăit. Scrisul a fost foarte important pentru chinezi, nu doar ca mijloc de păstrare și diseminare a culturii, dar și ca semn al inteligenței și al statutului social al autorului. Dacă primul pas al scrierii chineze este reprezentat de inscripțiile descoperite pe așa numitele „Oase oracol” și pe carapacele de broască țestoasă, începând cu secolul V î. Hr. găsim exemple de scriere pe fâșii de bambus.

În cadrul scrierilor cu caracter istoric și administrativ, fâșiile de bambus cuprind manuscrise timpurii a celebrelor texte filosofice chinezești. Pe lângă bambus textele în această perioadă au fost scrise și pe tăblițe de lemn sau pe mătase. Scrierea în această perioadă era numită „chineza clasică” (WENYUAN), care a rămas mai mult sau mai puțin aceeași până aproape de secolul al XIX-lea.

Un eveniment major în istoria scrierii chinezești este standardizarea scrisului de către primul împărat al dinastiei Qin, care a unificat China în 221 î. Hr.. Înainte de această perioadă, fiecare stat din cadrul Chinei a avut propriul său stil de scriere și particularități, care a însemnat, că, deși era înțeleasă de toată lumea, scrierea se deosebea foarte mult

Primul împărat a introdus „scrierea Qin” ca scriere oficială, iar din acest moment toate statele unificate au început să o folosească în domeniul administrativ. Stilul caligrafic în această perioadă este numit „scris clerical” sau „Lishu”.

În cadrul muzeelor de istorie veche din China se pot vedea adesea fâșii de bambus sau lemn scrise cu pensula. Aceste fâșii sunt numite „jian”, cele mai timpurii forme de cărți chinezești. Practica scrisului pe fâșii a început probabil din timpul dinastiei Shang (cca. secolele XVI-IX î. Hr.) și a durat până în anul 220 (când are loc abdicarea ultimului împărat al dinastiei Han). Prima istorie generală scrisă de marele istoric Sima Qian, cuprinzând 520 000 de caractere în 130 de capitole și acoperind o perioadă de 3000 de ani (de la legendarul Împărat Galben la Împăratul Wudi din dinastia Han) a fost scrisă pe fâșii de bambus. Așa și alte bine cunoscute lucrări ale Chinei antice, incluzând „Cartea Cântecelor” (prima antologie chinezească de poeme și cântece) și „Matematica în nouă capitole”.

Săpăturile din 1972 într-un mormânt aparținând dinastiei Han de Vest la muntele Yinque, localitatea Linyi, provincia Shangdong au scos la lumină 4924 fâșii de bambus. Acestea s-au dovedit a fi incomplete, fiind copii a două dintre cele mai timpurii cărți chinezești referitoare la strategia militară și tacticile „Artei Războiului” de Sun Zi și „Artei Războiului” de Sun Bin.

A scrie pe fâșii de bambus sau lemn nu era un lucru ușor. Bambusul era mai întâi tăiat în secțiuni, iar apoi în fâșii de 1 mm grosime și 1 cm lățime. Acestea erau uscate la foc astfel încât umezeala din plantă se evaporă. În acest fel se prevenea curbarea fâșiilor de bambus. Lungimea lor varia de la 20 până la 70 de cm¹. Astfel fâșiile de bambus descoperite în mormintele antice aveau lungimi diferite: decretele regale și statutele erau scrise pe fâșii ce măsurau 68 cm, textele clasicilor pe fâșii de 56 cm, iar scrisorile personale pe fâșii de 23 cm.

Scrierea era realizată cu ajutorul pensulei, iar în cazul în care se greșea, erorile erau îndepărtate cu ajutorul unui cuțitaș cu care se răzuia partea greșită. Acest cuțitaș avea același rol pe care îl are radiera în ziua de azi. Scrierea pe bambus sau lemn era citită de sus în jos, fiecare linie putând să cuprindă de la 10 până la 40 de caractere. Pentru a scrie o operă erau necesare mii de fâșii. Acestea erau apoi legate între ele cu sforicele pentru a forma o carte. Unele cărți erau atât de grele încât trebuiau transportate cu șaretele.

O legendă neoficială spune despre Dongfang Shuo (154-93 î. Hr.), un cărturar și umorist care a scris un memoriu de 30 000 de caractere adresat împăratului Wudi din dinastia Han de Vest, că a folosit peste 3000 de fâșii de bambus. Acestea au trebuit să fie transportate la sala de audiențe de către doi oameni. Legenda ridică în slăvi munca grea a primului împărat din dinastia Qin de acum 2200 de ani, spunând că acesta trebuia să cerceteze și să vizeze 60 kg de documente oficiale în fiecare zi.²

¹ *Enciclopedia Britannica*, vol. I, Londra, 1994, p. 853-854.

² <http://www.yahoo.com/> „Ancient Chinese Writing on Bamboo”.

Acest lucru s-ar putea să nu fie chiar atât de uimitor, cum ar părea la prima vedere dacă ținem seama de faptul că fragmentele erau scrise pe fâșii de lemn sau bambus.

Bambusul și lemnul sunt materiale extrem de sensibile la umezeală și de aceea toate documentele scrise pe astfel de materiale se degradează sub influența umezelii. Efectul este sudarea, răsucirea și fragilizarea. În cazurile foarte grave, aceste documente, după ce se usucă, ajung până la starea de pulverizare. În astfel de cazuri documentele sunt greu manevrabile și dificil de conservat. De asemenea aceste materiale sunt cu ușurință atacate de către insecte și microorganisme.

Restaurarea unor asemenea scrieri este foarte dificilă, fiind o activitate specializată atât în laboratoarele de restaurare din China cât și în alte laboratoare de restaurare din lume. În manualul său de restaurare, cercetătorul G.D.M. Cunha, arată că „pentru restaurarea manuscriselor sfărâmiatoase pe fâșii de bambus sau scoarță de copac, vâlul de mătase ar fi preferat altor țesături.”³

Înainte de consolidare, fâșiile de bambus sunt curățate cu o soluție apoasă de glicerină, atunci când cerneala nu este solubilă. În situația în care cernelele sunt solubile în apă, trebuie căutate mijloace de curățire uscată cu ajutorul unor solvenți chimici. Dacă aceste manuscrise sunt lipite între ele ca urmare a umezelii în care au stat o lungă perioadă de timp, acestea trebuie separate prin imersarea în soluție caldă de ulei de parafină permițând deblocarea fâșiilor, având în același timp și un efect de curățire și îndepărtarea murdăriei.

După curățire și uscare pe o sticlă plată, fâșia este consolidată cu un vâl de mătase pe o parte și pe alta, folosind ca adeziv o pastă diluată de amidon de grâu. După uscare documentul se finisează. O măsură de protecție în plus poate fi realizată prin montarea fâșiei între două plăci de sticlă etanșate la margine.

Folosirea ca adeziv a amidonului de grâu poate crea dificultăți pentru conservarea durabilă a acestor scrieri de bambus sau scoarță de lemn. Amidonurile, principali constituenți ai acestor tipuri de paste de lipit sunt hidrați de carbon prezenți în plante sub forma unor granule albe de diferite forme și mărimi. Procentul de amidon variază de la o plantă la alta: 75% la orez, 50% la porumb, 20% la cartof. Amidonul este aproape insolubil în apă rece, dar prin încălzirea unei suspensii de amidon, granulele se umflă și formează o soluție vâscoasă care se gelifică prin răcire.

Peliculele din pastă de amidon devin sfărâmiatoase odată cu trecerea timpului. Acest lucru se întâmplă atât datorită pierderii treptate a umidității cât și datorită dezvoltării microorganismelor. Pentru microorganisme, pastele de amidon sunt un mediu perfect de dezvoltare.

Datorită acestor inconveniente, putem emite ipoteza că laboratoarele cu tradiție în restaurarea acestor scrieri, așa cum sunt cele din China, adaugă la aceste paste folosite la lipit, unele substanțe antifungice și antibacteriene, deși conform tradiției chineze de a păstra secretul asupra multor invenții, în literatura de specialitate de aici nu sunt descrise asemenea procedee.

Grele și stângace cum erau, cărțile vechi din bambus sau lemn au jucat un rol foarte important în răspândirea cunoștințelor în diferite domenii. Acestea au fost în circulație o lungă perioadă de timp, până când au fost treptat înlocuite cu alte suporturi de scriere.

DIANA MARIA BOERIU
Universitatea „1 Decembrie 1918”
Alba Iulia

THE WRITING AND CONSOLIDATION OF THE BAMABOO STRIPS IN CHINA

SUMMARY

The paper deals with the importance of the written word in China. First it refers to the historical and official writing which were manuscripts of the philosophical Chinese texts in the so-called „classical Chinese”.

Another event that is mentioned is the introduction of „the Qin writes” as the official one. Then a thorough presentation of this technique of writing on bamboo strips follows. The presentation includes also many details referring to the way of restoring these writings.

³ G. D. M. Cunha, *Conservation of library materials. A manual and bibliography on the care, repair and restoration of library materials*, prezentare rezumativă în *Probleme de patologie a cărții, culegere de material documentar*, vol. 8, București, 1973, p. 208-209.